

Datum 2024-02-23
Diarienummer 2023/0449
Ert diarienummer S2023/03181
Handläggare Maria Melin

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över promemoria om ett förtydligt brottsförebyggande ansvar för socialnämnden

Myndigheten för delaktighet (MFD) arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar. MFD lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet tillstyrker det förslag som promemorian lämnar om ett förtydligt brottsförebyggande ansvar för socialnämnderna. MFD vill dock särskilt uppmärksamma de stora kunskapsluckor som finns kring barn och unga med funktionsnedsättning och våldsutsatthet, våldsutövande, normbrytande beteende och kriminalitet.

Myndighetens synpunkter

Myndigheten för delaktighet instämmer i promemorians bedömning om att det, mot bakgrund av den rådande samhällsutvecklingen, är viktigt att alla kärnaktörer i det brottsförebyggande arbetet flyttar fram positionerna och prioriterar arbetet ytterligare. Socialtjänsten är en central aktör i detta arbete. Ett tydligare ansvar för att förebygga och motverka kriminalitet kan leda till att normbrytande beteende upptäcks hos fler barn och unga och att tidiga insatser kan sättas in för fler. Om barn och unga med kända riskfaktorer tidigt får stöd, kan risken för en negativ utveckling mot kriminalitet minska.

MFD vill dock understryka att den särskilda situation och förutsättningar som barn och unga med funktionsnedsättning kan befinna sig i, helt saknas i promemorians analys. MFD lämnar av den anledningen nedanstående medskick.

Helhetsperspektiv på funktionsnedsättning, våld och risk för kriminalitet

MFD vill i detta yttrande understryka att det idag råder en mycket stor brist på systematisk kunskap vad gäller förhållandet och kopplingarna mellan funktionsnedsättning, våldsutövande, normbrytande beteende och risker för kriminalitet. MFD efterlyser därför ett helhetsperspektiv på funktionsnedsättning, våldsutsatthet och våldsutövande, normbrytande beteende och tidig risk för kriminalitet. Även om frågan om funktionsnedsättning och kriminalitet aldrig får begränsas till att enbart

handla om ett barns funktionsnedsättning så är bristen på kunskap inom området ett hinder för utformning av effektiva insatser som fungerar för målgruppen. Om frågan reduceras till att handla om enskilda barns funktionsnedsättning, såsom till exempel ett alltför ensidigt fokus på neuropsykiatriska diagnoser, ser MFD en tydlig risk för en utveckling mot en oproportionerlig läkemedelsanvändning gentemot målgruppen. I USA går det redan idag att se de negativa konsekvenserna av denna typ av övermedicinering.

MFD har i tidigare kartläggningsuppdrag om våld blivit uppmärksammas på att kommuner saknar kunskap och metoder för ett brottsförebyggande arbete inriktat på barn och unga med funktionsnedsättning. MFD ser att det finns stora behov av forskning och kunskap om hur olika risk- och skyddsfaktorer för normbrytande beteende och kriminalitet samverkar med funktionsnedsättning. Sådan kunskap är i sin tur central för framtagande av kunskapsbaserade metoder, instrument och arbetsätt som har en faktisk effekt för målgruppen. Myndigheten har själv påbörjat ett arbete med en kunskapsfördjupning inom området. Myndigheten avser bland annat belysa riskfaktorer för kriminalitet bland barn och unga med funktionsnedsättning, såsom skolmisslyckanden, psykisk ohälsa, otrygghet och tillgång till en meningsfull fritid, yrkesverksammas behov av fungerande arbetsätt och metoder samt vårdnadshavarnas roll i det förebyggande arbetet. MFD vill dock understryka att området är stort och kunskapsluckorna många, liksom bristen på insatser och metoder som fungerar för målgruppen. Det behövs därför fler initiativ på området, utöver det som MFD själv tagit.

MFD ser bland annat behov av:

- Ett förbättrat kunskapsläget om prevalensen av våld (både våldsutsatthet och våldsutövande) för barn och unga med funktionsnedsättning och särskilt vissa grupper av barn, bland annat vad gäller de elever som tillhör de anpassade skolformerna (tidigare särskola). Brottsförebyggande rådet, Brå, har tidigare visat hur de flesta riskfaktorer för våldsutövning och våldsutsatthet är överlappande. Det betyder att ett arbete som riktas in på riskfaktorer för våldsutövning också träffar majoriteten av riskfaktorerna för våldsutsatthet.
- Mer forskning vad gäller riskfaktorer för att utöva eller utsättas för våld i nära relationer. Sådan forskning behöver omfatta hur olika riskfaktorer samspelar och vid vilken ålder olika faktorer har störst betydelse, liksom behov av kunskap om partnervåld i särskilt sårbara eller utsatta grupper av barn och unga, såsom barn och unga med funktionsnedsättning.

- Att ta fram standardiserade risk- och bedömningsmetoder som tar hänsyn till funktionsnedsättning, då instrument och metoder som inte gör detta riskerar att påverka möjligheterna till en likvärdig bedömning. Det kan i sin tur leda till att färre barn och unga med normbrytande beteende och kriminalitet upptäcks i tid.
- Särskild kunskap kring flickor med neuropsykiatrisk och intellektuell funktionsnedsättning och normbrytande beteende och kriminalitet. Flickor identifieras i lägre utsträckning än pojkar vara i riskzonen för kriminalitet. De identifieras även i lägre omfattning för till exempel neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det kan leda till att insatser således inte riktas mot dem i samma omfattning samt att det går att få kunskap om vilka insatser de faktiskt får.
- Mer kunskap om hur ett adekvat föräldraskapsstöd kan se ut till nyanlända familjer/familjer i socioekonomiskt utsatta områden, i familjer där det finns en funktionsnedsättning (antingen hos barnet eller hos föräldrarna). För att tidigt stävja till exempel normbrytande beteende hos ett barn och unga med funktionsnedsättning, kan det ofta krävas insatser både till barnen, deras föräldrar och ibland till familjerna som helhet.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har generaldirektör Malin Ekman Aldén (beslutande) och processamordnare Maria Melin (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Malin Ekman Aldén